

Dozór elektroniczny w dobie koronawirusa

System dozoru elektronicznego (SDE) funkcjonuje od dawna w polskim porządku prawnym; został wprowadzony ustawą z dnia 7 września 2007 o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego. Owa ustawa weszła w życie dnia 1 września 2009 r. Obecnie, regulacja dotycząca dozoru elektronicznego zawarta jest w Rozdziale VIIa Kodeksu karnego wykonawczego. System dozoru elektronicznego jest innowacyjnym, nieizolacyjnym systemem wykonywania kary pozbawienia wolności, za pomocą którego zabezpiecza się wykonywanie przez skazanego obowiązków nałożonych przez sąd. Urządzenia elektroniczne – w postaci bransoletki, która zakładana jest na rękę, lub na nogę osoby skazanej - zapewniają możliwość odbywania kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym. Należy wyróżnić trzy rodzaje dozoru elektronicznego:

- dozór stacjonarny (wprowadza możliwość kontrolowania skazanego w określonych miejscach);
- dozór mobilny (służy kontroli aktualnego miejsca pobytu skazanego, niezależnie od tego, gdzie skazany przebywa w danym momencie);
- dozór zbliżeniowy (istnieje możliwość kontroli zachowywania przez skazanego w określonej minimalnej odległości od osoby wskazanej przez sąd).

Zgodnie z przepisami karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego wykonuje się jako dozór stacjonarny.

W związku z pandemią COVID-19 prawodawca przyjął rozwiązanie mające na celu czasowe zmniejszenie liczby osadzonych w zakładach karnych. Dokonana tzw. tarczą antykryzysową nowela art. 43la ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy rozszerzyła zakres stosowania SDE i od dnia 31 marca 2020 r może być on zastosowany, jeżeli orzeczona przez sąd kara nie przekracza jednego roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności (a nie jak wcześniej 1 roku pozbawienia wolności). Odbywanie kary w tym systemie jest możliwe po spełnieniu następujących przesłanek:

- kara pozbawienia wolności nie przekracza 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności i nie zachodzą przesłanki tzw. recydywy wielokrotnej, recydywa wielokrotna przewidziana została w art. 64 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny;
- jest to wystarczające do osiągnięcia celów kary;
- skazany posiada określone miejsce stałego pobytu;
- skazany posiada zgodę pełnoletnich osób, wspólnie z nim zamieszkujących, na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego;

- odbywaniu kary w systemie dozoru elektronicznego nie stoją na przeszkodzie warunki techniczne.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie w postanowieniu z dnia 10 maja 2017 r. o sygn. akt II AKzW 544/17 (teżowane) wskazał, że: „Przesłanki udzielenia skazanemu zezwolenia na odbywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego mają charakter ocenny, jednakże sąd nie może skupiać się tylko na okolicznościach dotyczących czynu i czynić je decydującymi, bowiem w tym postępowaniu sąd penitencjarny ma ustalić czy cechy sprawcy, a więc jego postawa, właściwości i warunki osobiste, w różnych ich aspektach, pozwolą w sposób niezakłócony osiągnąć cele szczególnoprewencyjne kary odbywanej w tym systemie. Kodeks karny wykonawczy przewiduje znacznie węższy zakres celów wykonywania kary pozbawienia wolności niż dyrektywy wymiaru kary wymienione w art. 53 § 1 k.k., a więc celów, którym ma służyć wymiar kary. W postępowaniu wykonawczym "znika" stopień winy, stopień społecznej szkodliwości czynu, a także społeczne oddziaływanie kary.”

Nie stanowi przeszkody do odbywania kary w SDE rozpoczęcie przez skazanego odbywania kary w zakładzie karnym. Jeśli sąd pozytywnie rozpatrzy wniosek, pozostałą do wykonania część kary skazany będzie odbywał w SDE, a więc poza zakładem karnym.

Jak kształtuje się procedura uzyskania dozoru elektronicznego?

W celu uzyskania zezwolenia na wykonywanie kary pozbawienia wolności w formie dozoru elektronicznego należy złożyć odpowiedni pisemny wniosek do sądu penitencjarnego (jest to wydział sądu okręgowego), w którego okręgu skazany przebywa. Poza skazanym wniosek taki może złożyć jego obrońca, prokurator, sądowy kurator zawodowy lub dyrektor zakładu karnego. We wniosku należy uwzględnić:

- informacje o orzeczonej karze pozbawienia wolności (oznaczenie sądu, który wydał orzeczenie, data jego wydania oraz sygnatura akt);
- brak przeszkód w postaci recydywy wielokrotnej, o której mowa w art. 64 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny;
- okoliczności przemawiające za zastosowaniem tego rodzaju dozoru (należy tu wskazać, iż dozór elektroniczny będzie wystarczający dla osiągnięcia celów kary, oraz że stopień demoralizacji skazanego nie jest aż tak zaawansowany).

Ponadto jednym z warunków formalnych udzielenia skazanemu zezwolenia na odbycie kary w systemie dozoru elektronicznego jest posiadanie przez skazanego miejsca stałego pobytu. Skazany obowiązany jest podać nie tylko adres, pod którym będzie wykonywana kara w systemie dozoru elektronicznego, ale także, w miarę możliwości, tytuł prawny do lokalu mieszkalnego. Należy również wspomnieć o ewentualnych domownikach, z uwzględnieniem, czy są to osoby pełnoletnie, czy też niepełnoletnie, gdyż każda osoba pełnoletnia musi wyrazić zgodę na odbywanie przez skazanego kary w miejscu zamieszkania, jak również na kontrolę

urządzeń elektronicznych przez podmiot dozoru. Do wniosku należy dołączyć zgodę osób pełnoletnich, które mieszkają wspólnie ze skazanym. Ważnym elementem wniosku jest jego uzasadnienie, ponieważ część przesłanek warunkujących udzielenie zezwolenia na SDE ma charakter ocenny. Rozpatrując wniosek sąd ocenia takie przesłanki według własnego uznania, a zawarte w uzasadnieniu argumenty mają na celu przekonanie sądu o zasadności wniosku.

Jakie są zalety odbycia kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego?

Skazany, wobec którego wykonywany jest dozór stacjonarny, ma obowiązek pozostawać we wskazanym przez sąd miejscu w wyznaczonym czasie, a więc w miejscu stałego pobytu lub w innym wskazanym miejscu. Sąd penitencjarny określa przedziały czasu w ciągu doby i w poszczególnych dniach tygodnia, w których skazany ma prawo się oddalić w określonym celu z miejsca stałego pobytu lub innego wskazanego miejsca na okres nieprzekraczający 12 godzin dziennie. Osoby poddane dozorowi mogą więc np. wykonywać pracę zarobkową, kształcić się, utrzymywać więzi z rodziną, korzystać z opieki medycznej, dokonywać niezbędnych zakupów czy uczęszczać do kościoła. Skazani mogą kontynuować swoje role społeczne lub zawodowe – co w większym stopniu zwiększa prawdopodobieństwo rozwoju osobistego, aniżeli miałyby to miejsce w warunkach pełnej izolacji.

Koszty dozoru elektronicznego

Złożenie wniosku do sądu o udzielenie zgody na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego nie podlega żadnym opłatom. Wykonywanie kary w tym systemie jest również wolne od opłat. Cały koszt odbywania kary w SDE ponosi Skarb Państwa. Warto zaznaczyć, że koszty wykonywania kary pozbawienia wolności w SDE są około siedmiokrotnie niższe od wykonywania tej kary w warunkach izolacji więziennej.

Autor: Damian Sikora